

Jan Hus: Knížky o svatokupectví

Tento spis napsal Hus na přelomu roku 1412 a 1413 ve vyhnanství. Je to hlavní slovo v zápasu o odpustky vyhlášené papežem Janem XXIII v květnu r. 1412. Hus zde kritizuje jeden z největších kněžských nešvarů - kupčení v církvi. Dílo se dochovalo v opisu z konce 15. století, který je uložen v Městské a krajské knihovně v Budyšíně.

Text je psán **diakritickým pravopisem**. Návrh této pravopisné reformy se tradičně připisuje právě Janu Husovi – traktát *De orthographia bohemica*. Dosavadní spřežky nahradil **tzv.**

diakritickými znaménky: měkkost souhlásek se v diakritickém pravopisu označovala původně tečkou (punctus rotundus) nad příslušným souhláskovým písmenem (nad *f, z, c, r* pro dn. *š, ž, č, ř*; podobně *d, t, n, l* s tečkou pro dn. *d', t', ň* a tehdejší tvrdé *l*), délka samohlásek čárkou (gracilis virgula): *á, é, í, ú*. Teprve v tiscích ze 16. století se místo tečky objevuje háček nebo apostrof, v rukopisech nadále dlouho tečka. Hus vyžadoval při zápisu *i, y* podle původní výslovnosti – tento tzv. etymologický princip v pravopisu dodnes (*liška, šlyšet*). Ponechána je pouze jediná spřežka *ch*, stávající označení hlásky *u* na začátku slovo pomocí *v*. Diakritický pravopis se prosazoval pomalu, vedle něj se ještě i v 15. a 16. století užívá mladší spřežkový pravopis. Definitivně se prosadil v upravené formě jako tzv. pravopis bratrský v době humanistické (pouze v tiscích).

Editoři textu v Chrestomatii označování diakritiky sjednocují (i z důvodů typografických) a užívají pro označení měkkosti všude **háček**. U skupin *dě, tě, ně, bě, př, mě, vě, fě* přesouvají podle úzu, který se vytvořil v tiscích 16. století háček nad následující *e* (v rukopisech se často nechává nad souhláskou). Pouze v těch textech, které označují měkkost *d', t', ň* rovněž před měkkým *i* a dvojhláskou *ie*, ponechávají diakritické znaménko vždy nad souhláskou: zůstává tedy *ctě, býtě, neňie, příšně* apod.

Transliterace

Awf jak trzi znamenawam, že by mohli byti proti tee zlofti pomocy, když by pan buoh fwu miloft w nich vkazal.

Prwa pomocz, kdy by pan buoh dal niektere<h>o papeže, genž by wf jecka ta fwatokupeczftwij zru ffilu wedle pi fma a wedle vftawenij fwatych bifkupuow.

Ale kdet fe ten nahodij?

Wiernie byl by weliky diw, by fe taky papez nynie zgewil; a wiem to, že by gemu nedali ge<h>o apo fftole byti žiwu dluho.

Protož druha pomocz, genž by fpij ffe mohla byti, gef t, aby fwiet fka kniežata a paani, gfucz od boha naučeni, nedopu ftili to<h>o kupeczftwie a nerzadne<h>o nef tatecznych prelatuow nad lid fazenie.

A to by najspif fe wzwedli, kdy by fwych otczow almužen zle vtracowati nedali, wezmuce ge w fwu mocz a w fwu obranu, aby

Transkripce

Avšak tři znamenávám, že by mohly býti proti té zlosti pomoci, když by pán buoh svú milost v nich ukázal.

Prvá pomoc, kdyby pán buoh dal některého papeže, jenž by všecka ta swatokupecství zrušili vedle písma a vedle ustavení swatých biskupuov.

Ale kdeť se ten nahodí?

Věrně byl by veliký div, by se také papež nynie zjevil; a viem to, že by jemu nedali jeho apoštolé býti živu dlúho.

Protož druhá pomoc, jenž by spíše mohla býti, jest, aby swětská kniežata a páni, jsúc od boha naučeni, nedopustili toho kupecství a neřádného nestatečných prelátuov nad lid sazenie.

A to by najspíše vzvedli, kdyby svých otcův almužen zle utracowati nedali, wezmúce je v svú moc a v svú obranu,

gim[i] budoucím nekupčili.

Neb jakož oheň vždy horzí a páli, dokud má co páli, též oheň ďábluov, jimž vešken svět, v něm jsa povržen, vždy hoří, dokud má, co ten oheň krmí.

Protož die s. Jan v své Epištole, že vešken svět položen jest v zloštném, to jest ve zlém ohni, jenž jest žádost zlá; a ta nemůže býti spíše uhašena, jedné když to bude odyato, co ona žádá.

V příkladě má někdo zapálení k ženě krásné neb žena k muži.

Proč? Neb se často vídají a snad spolu obcují.

Protož ta žádost bude brzy uhašena, když muži bude odjata a muž ženě bude odjat smrtí.

Proč? Proto, že již nebude mít muž k ní v světě čáky ani ona k muži.

Též když by ujeli přílišné almužny a dali skrovnou potřebu knězi, tehdy by žádost zlů svatokupecství uhasili.

Ale dokud budu světštit více almužen příkládati, dotud budu vždy žákovstva v té žádosti podpalovati: oni příkládajíce a ďábel jako kovář měchy svými podymuje.

Ale od té pomoci svaté k zrušení toho hřícha tiehne kněžata a pány světské oslepenie pokrytské, že su je oslepili knězie svým pokrystvim, takže oni řku:

Vy se nemáte v duchovenství plésti; a oni uposluchajíce toho, i netbají. Druhé tiehne zpřežení; neb sú s nimi spřežení v libosti a v přízni světa tohoto, takže světštit gich poziwagij a spolu sobě pochlebugij.

Třetí odstrkuje světské zanepřáždňení věcí světských od té dobré pomoci duchovní, takže více dbají, aby zbohateli, aby byli velebeni od lidí, aby hráli, kláli, wefelee světu plodili, než aby panu bohu wiernie poslužili.

aby jimi budoucí nekupčili.

Neb jakož oheň vždy hoří a pálí, dokud má co páli, též oheň ďábluov, jimž vešken svět, v něm jsa povržen, vždy hoří, dokud má, co ten oheň krmí.

Protož die s. Jan v své Epištole, že vešken svět položen jest v zloštném, to jest ve zlém ohni, jenž jest žádost zlá; a ta nemůže býti spíše uhašena, jedné když to bude odjata, co ona žádá.

U příkladě má někdo zapálení k ženě krásné neb žena k muži.

Proč? Neb se často vídají a snad spolu obcují.

Protož ta žádost bude brzy uhašena, když muži bude odjata a muž ženě bude odjat smrtí.

Proč? Proto, že již nebude mít muž k ní v světě čáky ani ona k muži.

Též když by ujeli přílišné almužny a dali skrovnou potřebu knězi, tehdy by žádost zlů svatokupecství uhasili.

Ale dokud budu světštit více almužen příkládati, dotud budu vždy žákovstva v té žádosti podpalovati: oni příkládajíce a ďábel jako kovář měchy svými podymuje.

Ale od té pomoci svaté k zrušení toho hřícha tiehne kněžata a pány světské oslepenie pokrytské, že sú je oslepili knězie svým pokrystvim, takže oni řku:

Vy se nemáte v duchovenství plésti; a oni uposluchajíce toho, i netbají. Druhé tiehne zpřežení; neb sú s nimi spřežení v libosti a v přízni světa tohoto, takže světštit jich poziwagij a spolu sobě pochlebugij.

Třetí odstrkuje světské zanepřáždňení věcí světských od té dobré pomoci duchovní, takže více dbají, aby zbohatěli, aby byli velebeni od lidí, aby hráli, kláli, veselé světu plodili, než aby panu bohu věrně poslužili.